

JEAN-PAUL BRODEUR

Professor titular del Centre Internacional de Criminologia Comparada
Universitat de Mont-real (Canadà)

1. POLICIA DE COMUNITAT I POLICIA DE RESOLUCIÓ DE PROBLEMES

Les reformes empreses en les estructures policials dels EUA des de l'inici dels anys vuitanta es van fer amb les següents rúbriques: *team policing*, policia de proximitat, *community-oriented policing* (COP), *problem-oriented policing* (POP), policia de barri (PDQ), sense comptar amb les denominacions específiques com ara *Community Patrol Officer Program* (CPOP) de Nova York i *Chicago Alternative Policing Strategy* (CAPS). Tots aquests programes es caracteritzen pel seu eclecticisme i estan formats per elements que sovint són força dispersos extrets de la suma de programes de reforma desenvolupats a partir del final de la II Guerra Mundial. Malgrat aquesta proliferació, però, la majoria d'innovacions pot repartir-se entre dos programes de reforma: la policia de comunitat i la policia de resolució. Ara examinarem el que tenen en comú i el que els diferencia, tot destacant-ne les diferències.

1.1 Característiques comunes

La policia de comunitat i la policia de resolució comparteixen trets comuns importants:

- a) l'ampliació del poder de la policia, que hauria de cobrir tant la prevenció dels actes de falta de civisme com la prevenció dels actes criminals;
- b) l'establiment d'una associació amb la societat civil; i
- c) l'accent en els problemes locals, amb la qual cosa es descentralitzen dels serveis.

Cal insistir en dos punts concrets. Tot i que Herman Goldstein, el pare de la policia de resolució, es va situar provisionalment en les files de la policia de comu-

nitat (Goldstein, 1987), més endavant va reivindicar la diferència entre totes dues estratègies (Brodeur, 1998b, 50).

1.2 Les diferències

Ara n'establirem les diferències, que són nombroses i importants.

1.2.1 Origen de les reformes: la policia de comunitat

El naixement de la policia de comunitat es remunta al final de la II Guerra Mundial: la *policia d'equip (team policing)*, que va néixer al Regne Unit per pal·liar la manca de personal masculí que havia anat a la guerra, va desenvolupar la majoria de línies de força de la policia de comunitat, és a dir, la permanència relativa de les destinacions geogràfiques dels agents d'uniforme, la sinergia entre el personal de la policia d'uniforme, l'avenç cap a la participació de la comunitat en la coproducció de la seva seguretat i l'establiment d'associacions amb altres agents socials. Els mitjans tàctics de la policia de comunitat també havien estat objecte d'experiències importants: patrulles a peu, vigilància civil en els barris, comissaries de policia, visites a domicili i assemblees de barri.

Aquestes experiències, en un primer moment, no van tenir gaire força, però es van reactivar a partir de dos problemes concrets: l'augment de la inseguretat i les tensions racials (Brodeur, 1990, 206). Per a posar remei a l'augment de la inseguretat, es va afavorir la visibilitat de la policia tot reinventant la patrulla a peu. Es van invertir unes esperances desmesurades en la represa de la patrulla a peu, en la qual investigadors com Trojanowicz van veure el renaixement de la policia (Trojanowicz, 1986 i Trojanowicz i Bucqueroux, 1990). No podem insistir gaire en el fet que l'augment de la visibilitat policial mitjançant la multiplicació de les patrulles a peu sigui una tàctica adequada per als gendarmes (l'investigador ha de saber-se «fondre» amb l'entorn per a resoldre els seus afers). El problema dels conflictes racials constituïa un cas especialment inèdit pel que fa a les tradicions voluntaristes de la policia (Williams i Murphy, 1990; Skogan, 1993, 126). A la policia, no se li reprotxava que no aconseguís resoldre aquest problema, sinó que n'havia estat un dels catalitzadors. La solució d'aquest problema no demanava que la policia actués encara més sinó, ben al contrari, que posés en pràctica una política d'abstenció pel que fa a comportaments titllats de discriminatoris. Per a recuperar una distinció clàssica, la resolució d'un problema de discriminació no depenia d'un reforç de l'*obligació de resultat* de la policia sinó d'una observació més estricta de l'*obligació de mitjà*. Per a atenuar les tensions racials, la policia va decidir acostar-se a les comunitats ètniques i practicar un enfocament de reconciliació, condicionat per una policia «amable» (*soft policing*) que afavoria l'apropament. Aquesta policia «amable» va ser percebuda per molts policies com una renúncia, i no tant perquè s'entestessin a recórrer a la força sinó perquè les solucions que afavorien reduir l'ofensiva contradeïen l'activisme de la professió.

Cal fer una precisió pel que fa al lligam establert entre la policia de comunitat i la gendarmeria. Els defensors de la policia de comunitat sovint al·leguen que en apropar-se la comunitat, s'ocupa una posició estratègica que pot aportar una

quantitat important d'informació; una informació que podria ser una aportació preciosa per a la investigació. Aquesta observació és correcta i un investigador canadenc —Richard V. Ericson— li ha concedit una prolongació sistemàtica redefinint la policia de comunitat com una policia de comunicació de la informació que acumula (Ericson, 1998, 67-80). La dificultat principal d'aquesta interpretació de la policia de comunitat és que afecta irremeiablement la legitimitat de la policia de comunitat, que es converteix en una policia d'infiltració que ja no gosa dir qui és.

1.2.2 Origen de les reformes: la policia de resolució de problemes

La policia de resolució de problemes no és més un «invent espontani» que la policia de comunitat. Entra dins d'un ampli moviment de reforma de l'ensenyament que va sorgir en les millors *business schools* dels EUA, sobretot a Harvard, i va contribuir a apropar les administracions públiques i les privades. En lloc de proposar un ensenyament teòric, aquestes institucions van proposar als seus alumnes que resolguessin casos concrets. De manera més propera a nosaltres, m'afecta especialment el fet que la policia de resolució mantingui el mateix discurs que alguns herètics abolicionistes que, com el neerlandès Louk Hulsman o el belga Michel van de Kercheoëve, proposaven que la designació de «situació problemàtica» substituís la d'«incidents criminals».¹

En concret, jo diria que la policia de resolució va sorgir quan es va constatar que faltaven *resultats* concrets pel que fa a la intervenció policial en la millora de la qualitat de vida dels ciutadans. Així doncs, es va donar prioritat a l'obligació de resultats. Goldstein va utilitzar diverses metàfores per a expressar aquesta impressió. Una de les que va tenir més èxit va ser la de la cadena de muntatge: les organitzacions policials s'equiparaven a les fàbriques, que es preocupaven de millorar la velocitat de la cadena de muntatge sense amoïnar-se de la qualitat del producte resultant. Goldstein va intentar fixar aquesta impressió (la de la síndrome de prevalença dels mitjans per sobre dels fins) en una fórmula. La manifestació més habitual d'aquesta síndrome és la importància que concedeixen els policies al nombre d'arrestos que efectuen. Segons Goldstein, l'arrest dels delinqüents només és un mitjà que fa servir el cos de policia per a produir un sentiment de seguretat; no és un fi per ell mateix.

A diferència de la policia de comunitat, que preconitza mètodes d'intervenció molt més típics de la gendarmeria que de la policia judicial, la policia per resolució, a priori, no és discriminatòria en aquest aspecte. Proposa un programa d'actuació dirigit, en teoria, tant a la policia d'investigació com a la gendarmeria. Es veurà que pot adaptar-se millor a les tradicions de la policia judicial (d'investigació) que a les de la gendarmeria (els policies d'uniforme).

1. Per a aprofundir en aquest tema, es pot recórrer a textos de Goldstein (1979, 144-45; 1990, 38-40). Hi afirma clarament que el fet de calcar en la realitat social categories dels codis penals és un obstacle que porta al reconeixement dels trets específics de les situacions que creen problemes. A Bèlgica ha sortit una teoria molt crítica sobre l'ús incondicional del dret penal entre investigadors com Debuyst, van de Kerchove, van Outrière o Tulkens.

1.3 Caràcter de les operacions: policia general i intervenció específica

La policia de comunitat i la policia de resolució són diferents pel que fa a l'origen i als mètodes d'intervenció. Per a dir-ho de manera resumida, la diferència entre elles és com el cas «general-específic». Dirigit de manera més particular als membres de la gendarmeria d'uniforme, el programa de la policia de comunitat s'introdueix en els mètodes de la gendarmeria. Aquest mètodes no són molt nombrosos, tenen una aplicació força homogènia i, per tant, no dediquen gaire atenció al caràcter diferenciat de les situacions en què es reclama la intervenció de la policia. Una de les crítiques que més se sent en contra de la policia de comunitat és el desequilibri entre la prolixitat del discurs que en preconitza la implantació i la concisió de les mesures que la posen en pràctica: augment de la visibilitat policial i multiplicació dels contactes amb la població mitjançant l'establiment de comissaries, visites a domicili i assemblees de consulta.

A més, es pot sostenir l'argument que la policia es basa en un procediment general, és a dir, la seqüència d'etapes: primer s'identifica un problema, després s'analitza i finalment es tracta mitjançant l'adopció d'una sèrie de mesures, que tenen uns efectes que s'avaluen al final de manera rigorosa. Cal no perdre de vista, en canvi, que l'aplicació d'aquest procediment (que només està regulat pel que fa a la forma) té com a objectiu principal una intervenció específica i modelada segons els trets del problema que cal resoldre. La constatació reiterada en què es basa la policia de resolució és que una intervenció que no s'aborda (*focussed*) de manera concreta, té poques esperances de tenir èxit.

1.4 Mitjà d'intervenció: policia de percepció i policia d'expertesa

Una tercera font de contrast entre la policia de comunitat i la policia de resolució es troba en els mitjans que sostenen la intervenció. La policia de comunitat té com a recurs essencial un arsenal de mitjans físics. Amb aquesta darrera expressió, no volem dir que la pràctica de la policia de comunitat reposi en el recurs a la força física, fet que seria un veritable contrasentit. El que volem dir és que per l'augment de la seva presència, per la seva visibilitat, pel recurs a intercanvis públics amb la comunitat o per les visites a domicili, la policia de comunitat treballa amb mesures amb un denominador comú: són perceptibles físicament. La policia de comunitat és una estratègia que esdevé realitat en un cicle de percepció: la policia recorre a la percepció per a modificar falses o males percepcions. El text més citat sobre la policia de comunitat —l'article de Wilson i Kelling (1982) titulat «*Broken Windows*» («Finestres trencades») — insisteix de manera emblemàtica en els efectes criminològics del fet que el públic percebi l'enfonsament de l'entorn físic dels centres de les ciutats, els guetos, els barris de la perifèria i d'altres barris problemàtics.

Les mesures que pren la policia de resolució per a resoldre un problema localitzat de manera precisa són plenament perceptibles, igual que els resultats, quan aquestes intervencions es tradueixen en èxits. Ara bé, el que distingeix la policia de resolució no és la intervenció ni la visibilitat. És més aviat la planificació d'aquesta intervenció mitjançant l'anàlisi dels diversos aspectes del problema que cal resoldre. La policia de resolució destaca pel retorn sistemàtic a un saber fer que reuneix els

recursos de l'experiència policial amb els dels coneixements científics. És en això que s'assembla més als procediments de la investigació judicial, ja coneguts amb la policia científica. La fatalitat del «saber fer» és que no es pot evitar el paperam i els policies ja estan prou ocupats emplenant piles de formularis. El fet que la policia de resolució depengui tant de la recopilació per escrit d'informació recollida per la policia d'uniforme és un dels obstacles més importants amb què es troba la implantació d'aquest tipus de programa, segons demostren les dues avaluacions més sistemàtiques que s'han fet (Eck *et al.*, 1987; McElroy *et al.*, 1993). Els èxits de la utilització sistemàtica d'instruments per a construir un perfil local de la delinqüència i del desordre ens inclinen a pensar que la policia d'expertesa estigui destinada a desenvolupar-se.²

1.5 Sistematització de la comparació

A continuació presentaré una visió de conjunt de les diferències entre la policia de comunitat i la policia de resolució, de les quals acabo de parlar.

Taula I

Aspectes	Policia de comunitat	Solució de problemes	Força del contrast
Origen (general)	Crisi de relacions públiques	Crisi de productivitat	++
Origen proper	Tensions racials	Tractament reactiu de les trucades (911)	+++
Tipus de reforma	Monocèntrica (part. del públic)	Policèntrica (en tots els àmbits)	+
Prioritat	Obligació de mitjà	Obligació de resultat	+++
Agent/destinatari de la reforma	Policies d'uniforme (gendarm.)	No esp. (investigació)	++
Lideratge	Doble (pol. i com.)	Únic (Policia)	+
Ideologia	Consens	Tecnol. (Cient./apl.)	++
Mode d'intervenció I	Sistèmic estructural	Focalitzat seqüencial	+++
Mode d'intervenció II	Reactiu. (Pat. peu)	Innovació	++
Fonament estratègic I	Visibilitat	Expertesa/saber	+++
Fonament estratègic II	Comunicació	Tecnologia	++
Naturalesa dels problemes	Col·lectius	Suma incidents individuals	+++

2. El programa més espectacular és el de Nova York (*Comparative Statistics* o «CompStats»). Seria una equivocació confondre aquest programa, que ha tingut resultats molt encoratjadors, amb l'estratègia de tolerància zero aplicada per la *Street Crime Unit* del Departament de Policia de Nova York i que és, sens dubte, molt més problemàtica.

Aquesta taula resumeix les meves anàlisis precedents, amb alguns elements nous. M'agradaria destacar l'última columna de la dreta, on apareix la importància del contrast (+++ = el contrast més pronunciat i + + el contrast menys pronunciat). Efectivament, aquesta taula i les anàlisis que resumeix mostren els contrastos amb l'objectiu d'afavorir la comunicació. He graduat la força dels contrastos per atenuar els efectes d'aquest enduriment de les oposicions. Per exemple, sense cap mena de dubte és «reductor» limitar l'origen de la policia de comunitat a l'existència de tensions racials, tot i que la seva incidència en la gènesi de la policia de comunitat no s'hauria de subestimar (Williams i Murphy, 1990). Tanmateix, les tensions racials i els conflictes entre policia i comunitat no han tingut un paper preponderant en l'elaboració de les premisses de la policia de resolució. Un altre exemple: la policia de resolució no s'ha fet a mida per als investigadors. Un dels objectius principals era trobar la manera de reduir la dedicació de les patrulles en la resposta a les trucades del públic. Cal dir, un cop més, que la policia de comunitat té poca relació amb la policia judicial, mentre que la policia de resolució s'hi pot integrar fàcilment. D'aquesta manera podria matisar cadascun dels arguments en contra que constitueixen el contrast que he intentat establir.

1.6 Policia de comunitat i policia de resolució: incompatibilitat o complementarietat?

Després d'aquestes anàlisis, sembla legítim preguntar-se si la policia de comunitat i la policia de resolució són complementàries, com ho pressuposa el model implantat a Mont-real, o si són incompatibles, com es podria deduir després del contrast que acabo d'establir.³ La resposta a aquesta pregunta és alhora simple i complexa.

Pel que fa a la teoria, és molt simple. Tot i que siguin diferents, aquests dos enfocaments no són incompatibles i poden semblar fins i tot complementaris. Això ho demostra el fet que Herman Goldstein, el pare de la policia de resolució, es va situar durant molt de temps en les files de la policia de comunitat (Goldstein, 1987). És inútil buscar veritables incompatibilitats en les oposicions destacades. D'això, no n'hi ha cap dubte.

Malauradament, tot es complica des del punt de vista pràctic. Tot i que la policia de comunitat i la policia de resolució siguin, en teoria, compatibles, també són diferents i, en alguns aspectes, són divergents. Fins i tot en la hipòtesi de la complementarietat òptima, la qüestió continua sent saber si una organització policial pot, *en la pràctica*, aplicar una reforma amb una *doble prioritat* (per exemple, aplicar alhora una estratègia basada en la visibilitat percebuda de les operacions i en l'alimentació per anàlisi). És possible que unes organitzacions caracteritzades per la seva resistència al canvi obrin pas a dos trens de mesures diferents? Jo no crec que es pugui donar una resposta teòrica a qüestions que sorgeixen en la pràctica.

3. M'agradaria mencionar, a més, que la constatació de la diferència entre les dues estratègies policials, tal com vaig proposar en un text que es va publicar fa poc, va rebre el suport total de Herman Goldstein, els treballs del qual són l'origen de la policia de resolució (BRODEUR, 1998).

Activitats (tradicionals)	Rigor d'avaluació	Nombre d'avaluacions	Resultat
Arrestos react. (violència familiar) acus. sense feina	Fort	13	Invers
Arrestos react. (violència familiar) acus. amb feina	Fort	13	Positiu
Arrestos planificats (reincidents)	Fort	2	Positiu
Arrestos planificats (circul. autom.)	Mitjà	3	Positiu/negatiu
Arrestos planificats (batudes: drogues)	Fort	9	Invers
Arrestos planificats (conducció/alcohol)	Mitjà	8	Positiu
Arrestos planificats (tol. zero: actes incívics)	Mitjà	5	Positiu
Balanç general			Divergent

Taula III

Activitats (policia de comunitat)	Rigor d'avaluació	Nombre d'avaluacions	Resultats
<i>Vigilància de barri (comunitat)</i>	Fort	4	Negatiu
Reunions (ciutadans/policia)	Mitjà	2	Contrad.
Visites a domicili (policia)	Mitjà	6	Positiu/negatiu
<i>Comissaries (informació/servei)</i>	Mitjà	3	Negatiu
<i>Butlletí d'informació</i>	Fort	2	Negatiu
Legitimació de la policia	Mitjà	4	Positiu
Balanç general			Mitigat

Ara bé, cal que les organitzacions policials siguin conscients que hi ha un punt límit en què la flexibilitat necessària per a la introducció del canvi topa amb la incoherència que la paralitza.

2. ELS PROGRAMES D'INTERVENCIÓ DE LA POLICIA: LES AVALUACIONS

A continuació presentaré els resultats d'un treball sobre l'avaluació de programes de prevenció del delictes preparat l'any 1996 per al Congrés dels Estats Units sota la direcció del professor Lawrence Sherman (Sherman *et al.*, 1997). Lawrence Sherman i els seus col·laboradors van intentar reunir totes les avaluacions científiques dels programes de prevenció de la delinqüència efectuats als EUA des del principi dels anys seixanta. Així doncs, es van basar en més de cinc-centes avaluacions i les van classificar en funció del seu rigor científic, segons un barem elaborat per investigadors de la Universitat de Maryland. Les avaluacions es puntuen d'1 a 5 (5 seria el millor resultat).⁴ Les taules que presentem mencionen el programa d'intervenció, el rigor mitjà de les avaluacions, la quantitat i la conclusió pel que fa als resultats. La presentació de taules anirà seguida d'un debat sobre el seu contingut i d'una crítica del treball de Sherman *et al.* (1997). Aquesta crítica em portarà a parlar d'altres resultats d'avaluació de les intervencions de la policia.

215

Taula II

Activitats (tradicionals)	Rigor d'avaluació	Nombre d'avaluacions	Resultat
Efectius (abolició)	Feble	5	Positiu
Efectius (augment)	Feble	36 + 1	Negatiu/positiu
Velocitat d'intervenció	Feble/fort	5	Negatiu
Patrulla (no dirigida)	Mitjà	3	Negatiu
Patrulla (dirigida)	Fort	8	Positiu
Arrestos react. (general)	Mitjà	7	Negatiu
Arrestos react. (joves)	Mitjà	5	Invers

4. Aquí teniu l'escala emprada: (1) convergències en les correlacions establertes en diversos llocs (p. ex., per a un any concret, les ciutats amb una presència policial més alta van tenir un índex de delinqüència més baix); (2) comparacions del tipus abans/després sense grup de control; (3) comparacions del tipus abans/després amb grup de control; (4) comparacions abans/després en mostres àmplies (llocs múltiples) sotmeses a un tractament elaborat, amb grups de control no sotmesos al tractament; (5) avaluacions que respecten un disseny experimental (SHERMAN *et al.*, 1997, 417). Cal destacar que el simple sondeig de l'opinió pública sobre l'actuació policial no constitueix un procediment d'avaluació prou rigorós perquè Sherman i el seu equip el seleccionessin.

Taula IV

Activitats de resolució de problemes	Rigor d'avaluació	Nombre d'avaluacions	Resultats
Control dels objectes (armes de foc)	Mitjà	2	Positiu
Control de subst. (alcohol)	Mitjà/fort	6	Positiu
Prohibició d'accés (llocs diversos)	Fort	2	Positiu
Balanç general			Prometedor

Com es pot veure, les parts en negreta en les taules designen activitats amb un impacte positiu; les parts amb cursiva, impactes negatius i les parts amb rodona, impactes divergents. Aquestes taules porten a molts comentaris que no podria fer al llarg del treball a causa del caràcter limitat de l'exposició. Reagruparé els meus comentaris en cinc rúbriques.

2.1 Les activitats tradicionals

Com es pot veure, les avaluacions de les activitats «tradicionals» de la policia són les més nombroses. Aquestes activitats es remunten a fa més temps i han estat avaluades amb més freqüència. Tenint en compte que la distinció entre la policia tradicional, d'una banda, i la policia de comunitat o de resolució, de l'altra, està lluny de ser una realitat des del punt de vista tàctic i que sovint són idèntiques en tots els punts, l'avaluació de les intervencions tradicionals es mereix un moment.

a) Efectius

La qüestió dels efectius mereix certes precisions. La conclusió de les avaluacions sobre la desaparició dels efectius reposa en dades relatives a les vagues de la policia (aquestes vagues són il·legals però de vegades n'hi ha). S'ha observat que les vagues de la policia anaven seguides d'un augment de la delinqüència. L'avaluació dels resultats de l'augment o la reducció dels efectius policials, segons una lògica que s'escapa al tot o al res, és menys clara: suggereix que els augments o disminucions d'efectius, si no són massa sobtats, gairebé no tenen conseqüències.

b) Velocitat d'intervenció

La velocitat d'intervenció de la policia, que forma part del breviarí de la policia, no té efectes significatius a causa dels retards del públic en assenyalar els incidents. Aquests resultats reiterats de les avaluacions estan destinats a passar desapercibuts perquè contradiuen el sentit comú públic i de la policia.

c) Intervencions no previstes

Les dades sobre la patrulla demostren el que sens dubte és *el resultat més bàsic* dels estudis d'avaluació: les tàctiques policials que no se centren en objectius específics no obtenen resultats.

d) Intervencions previstes

Aquest resultat es comprova amb els arrestos. Hem traduït la distinció establerta per Sherman *et al.* (1997) entre arrest *proactive* i arrest *reactive* per les expressions *arrest planificat* i *arrest reactiu*. Contràriament al que suggereix l'apel·lació, l'*arrest proactive* de Sherman no és una batuda indiferenciada en què persones sospitoses són arrestades abans que hagin comès un delictes. Es tracta més aviat de la vigilància d'infractors amb fama de perillosos (p. ex., persones que hagin reincidit) que són arrestades en delictes flagrant quan cometen una nova infracció. En alguns casos, com en la conducció en estat d'embriaguesa, la pròpia noció d'infracció es duplica: la infracció, la constitueix més un estat que un acte. Segons les avaluacions recollides als EUA, la localització de conductors en estat d'embriaguesa sembla que constitueix la *gran success story* de la policia americana. Cal dir, però, que aquest concepte d'arrestos proactius o planificats són problemàtics de cara al respecte de la presumpció d'innocència, per exemple, i això ha provocat serioses superacions de la tolerància zero.

e) Inversió dels efectes

Entre les estratègies improductives, cal estudiar de manera diferenciada les que són criminològiques. L'arrest sistemàtic de joves per infraccions menors i les batudes antidroga no fan més que exacerbar les situacions i precipiten la comissió d'actes més seriosos que els que s'intentava evitar inicialment. De la mateixa manera, l'arrest dels cònjuges que es mostren violents dona uns resultats diametralment oposats segons si el cònjuge té feina o no. Aquesta qüestió ha estat examinada per Lawrence Sherman.

2.2 La policia de comunitat

Les avaluacions que tracten la policia de comunitat presenten un retrat més aviat negatiu. Un resultat sembla clar: la mobilització dels ciutadans amb programes de covigilància de barri no té efectes positius pel que fa a la seguretat. Ara bé, és un resultat positiu que es mereix una menció, tot i que continuï estant en l'estat hipotètic a causa de la relativa feblesa dels programes d'avaluació. Un augment en la legitimitat de la policia es tradueix en dividends reals pel que fa a la producció de la seguretat.

Sherman (1997, 448-49) proposa la seva interpretació del resultat de les avaluacions de la policia de comunitat registrades per ell i el seu equip. Aquesta interpretació s'inscriu en les avaluacions de la policia tradicional: la policia comunitària s'ha d'estructurar al voltant de prioritats clares, determinades en un procés de consulta dels ciutadans, i ha de traduir aquestes prioritats tot assignant a la seva acció objectius operatius concrets (vegeu l'annex d'aquest text).

2.3 La policia de resolució de problemes

L'avaluació general que fa Sherman de la policia per resolució contrasta amb els pocs estudis sobre els quals reposa. Basant-se en una desena d'avaluacions, Sherman estima que la policia de resolució promet més que la policia de comunitat. Tanmateix, hi ha dues raons més que motiven aquest judici favorable. La policia per resolució recorre a una àmplia diversitat de mesures per a resoldre els problemes que analitza. Diverses d'aquestes mesures s'apropen a la prevenció de situacions en totes les seves variants —teoria de les activitats de delinqüència de rutina i seguiment dels punts problemàtics— i han estat avaluades (positivament) en altres capítols de l'informe (en particular el capítol 7: «Preventing crime at places», escrit per John Eck). A més, la policia de resolució és per definició, com ja s'ha vist, una policia d'objectius i focalització. D'aquesta manera satisfà, en general, una de les condicions més fonamentals de la intervenció satisfactòria de la policia. Cal destacar que al Regne Unit s'ha fet una avaluació similar de la policia de resolució (Leigh, Read i Tilley, 1998). A partir d'investigacions realitzades en dos llocs (Leicestershire i Cleveland), es conclou que es tracta d'un enfocament prometedori però amb una implantació difícil a causa de la complexitat d'un enfocament basat en el «saber fer» (Leigh, Read i Tilley, 1998, 4 i 54).

2.4 Avaluacions parcials

En una intervenció destacada durant una conferència organitzada pel Police Executive Research Forum, Wesley Skogan distingia entre quatre objectes que una força policial: el primer d'aquests objectes és la qualitat de l'acollida que ofereix la policia a les preocupacions dels ciutadans; el segon és la delinqüència anomenada suau (*soft crime*); el tercer és la sensació d'inseguretat del públic, sobretot la inseguretat de les víctimes de la delinqüència, i el darrer objecte és la delinqüència «dura» (*hard crime*).⁵

Segons que sembla, les avaluacions analitzades per Sherman i el seu equip afecten gairebé exclusivament els dos modes diferents de delinqüència, tot i que potser destaca una mica més la delinqüència dura. L'acció de la policia pel que fa a altres dimensions ha estat avaluada en investigacions que apareixen descrites a Brodeur (1998a i 1991) i a Rosenbaum (1994). En conjunt, aquestes avaluacions condueixen a les afirmacions següents, que porten més cap a la policia de comunitat que cap a la policia de resolució, d'implantació més recent:

5. La intervenció de Skogan, de difícil traducció a causa del seu estil oral, es mereix ser citada en la llengua original: «I'd like to talk about four things that I think that matter to policing. The first and maybe the most important thing that matters is how the police treat these hundreds or thousands of ordinary people that they come into contact with everyday. Second is what I'm going to call soft crimes; thirdly how it is that police respond to people's fears and concerns and provide reassurance to victims in the general population. And lastly, how it is that they deal with hard crimes». (MASTROFSKI, MOORE i SKOGAN, 1999).

- a) En la mesura que les avaluacions són rigoroses, els resultats de la policia de comunitat i de la policia de resolució són poc concloents pel que fa a la lluita contra la delinqüència;
- b) Les avaluacions són més encoratjadores pel que fa al sentiment d'inseguretat: la policia de comunitat té tendència a fer-lo disminuir. Ara bé, també hi ha investigacions importants que han demostrat que alguns programes de policia de comunitat feien augmentar la inseguretat;
- c) De manera general, el públic reconeix la millora en la qualitat del servei ofert per la policia en programes de la policia de comunitat i de policia de resolució i manifesta la seva satisfacció. Aquest resultat és constant, però les avaluacions més recents han demostrat que podia variar de manera molt significativa segons les diverses comunitats ètniques (Skogan i Hartnett, 1997);
- d) L'augment de la satisfacció del públic en les seves relacions amb la policia és beneficiós per a la imatge de la policia i augmenta notablement la seva legitimitat amb un efecte retroactiu beneficiós —però difícilment mesurable— pel que fa a la lluita contra la delinqüència i la inseguretat. Aquests resultats no deixen de ser provisionals. A mesura que es continuen fent estudis d'avaluació rigorosos, es fan descobriments força inesperats. D'aquesta manera, Mastroski va descobrir recentment, durant l'avaluació de la policia de comunitat de la ciutat americana de St. Petersburg, que els agents destinats a la policia de comunitat passaven menys temps en contacte amb els ciutadans que els policies en cotxe que responen a les trucades del 911. Un dels objectius inicials de la policia de comunitat era restablir el contacte entre els policies i els ciutadans, tot fent que els agents de policia sortissin dels seus vehicles (Mastroski, 1999, 1).

2.5 El fracàs en l'ampliació de l'actuació de la policia

L'aspecte criminocèntric de les avaluacions escollides i interpretades per Skogan i el seu equip no és fortuït i indica que potser es tracta del fracàs més important de la policia de comunitat i de la policia de resolució. En la seva formulació original, aquests programes de reforma implicaven una doble ampliació de l'actuació i dels modes d'intervenció de la policia. L'acció policial s'havia d'estendre, en un primer moment, cap a la lluita contra el desordre i la incivilitat —així ho van demanar, amb molt de soroll, Wilson i Kelling (1982) i, amb menys brillantor però amb més insistència, Skogan (1990). Estava previst que els modes d'intervenció policial multipliquessin les alternatives a la judicialització dels problemes.

En tots dos casos, sembla que aquesta doble ampliació ha fracassat. Zhao i Thurman van fer arribar qüestionaris detallats a dos-centes vuitanta-un serveis americans de policia, que operaven a quaranta-set estats de la Unió. Van rebre resposta de dos-centes vint-i-un serveis i van processar els qüestionaris amb instruments estadístics elaborats. Les prioritats establertes per aquests serveis donen prioritat de manera unívoca a les funcions tradicionals de repressió de la delinqüència, de la violència i del tràfic d'estupefaents. Les funcions de servei i de manteniment de l'ordre van rebre les puntuacions de prioritat més baixes (Zhao i Thurman, 1997, 350).

El resultat de les anàlisis quantitatives de Zhao i Thurman ha estat confirmat per estudis més amplis efectuats per Mastrofski sobre dos llocs on es practica la policia de comunitat. El resultat de les seves recerques demostra que els objectius als quals la policia assignava les mínimes prioritats són precisament els més valorats per la policia de comunitat (Mastrofski, 1998, 2; 1999). El fet que la policia torni a centrar el seu funcionament en la prevenció i la repressió de la delinqüència, com ho demostra la redistribució del repartiment de les trucades prioritàries per part de SPCUM, és massiu i generalitzat. Com s'ha demostrat al Regne Unit, aquesta redistribució no és només fruit de la percepció dels policies sobre la seva feina sinó que correspon, també, a una forta demanda del públic (Bradley, 1998, 9, taula 3).

Pel que fa a la voluntat de resoldre els problemes mitjançant mesures alternatives a l'arrest i a la judicialització, sembla que s'ha abandonat ràpidament, si mai ha estat més que una vel·leïtat. La taxa d'encarcerament mai no ha progressat tant als EUA com després de l'onada de la policia de comunitat i de la policia de resolució. Aquest fenomen és menys evident al Canadà, on les taxes d'encarcerament no progressen tant des de 1995. En una llarga entrevista concedida no fa gaire al diari *Law Enforcement News*, George Kelling (coautor amb James Q. Wilson del famós *Broken Windows*) es va referir amb una certa amargor a la recuperació repressiva de l'enfocament que va preconitzar mitjançant «tolerància zero», arribant fins i tot a qualificar la tolerància zero de «fill bastard» de la metàfora de les finestres trencades («*A Metaphor & its Bastard Child*», Simonetti Rosen, 1999, 11).

3. LA FORMACIÓ POLICIAL

El que indica que la redistribució de les funcions i de les activitats de la policia (pel que fa a les seves tradicions anteriors) constitueix un moviment al qual serà difícil adaptar-se és la resistència dels policies més joves davant de les noves reformes i del seu conservadorisme. Aquesta resistència és, a priori, paradoxal pel que fa a la formació que reben. La formació policial és molt important perquè es considera la panacea de totes les llacunes de la policia. M'hauré d'acontentar amb comentaris que tinguin una relació directa amb la policia de comunitat i de resolució. Establiré una distinció entre la formació general dels policies i els cursos de reciclatge en què s'intenta inculcar-los una formació a mida en temes relacionats amb la policia de comunitat o de resolució.

3.1 La formació general

Unes paraules per a la formació dels policies al Quebec, que es distingeix de totes les altres. Els estudiants de policia del Quebec estan sotmesos a una formació més llarga que als EUA i, si no m'equivoco, més llarga que a qualsevol altre país del món. Després de l'escola secundària, l'estudiant de policia s'inscriu en un programa de formació de dos anys en tècnica policial en un col·legi de formació professional. La majoria d'aquesta formació és a càrrec de professors que no són policies. La formació es completa amb unes pràctiques d'uns tres mesos a l'Institut

de Policia del Quebec (IPQ), que depèn de la Sûreté du Québec (SQ). La formació policial ha estat objecte de reformes profundes al Quebec i les idees de base de la policia de comunitat s'hi han instal·lat sòlidament, tant en els col·legis com a l'IPQ, que no està dirigit per membres de la SQ.

Per a què us feu una idea de l'amplada de la penetració d'aquestes idees, faré una incursió fora del cas del Quebec per a presentar-vos les recomanacions d'un grup de treball de la província veïna d'Ontario sobre la formació dels policies. Aquestes recomanacions no s'aplicaven al Quebec, però el que es podria anomenar esperit de la policia de comunitat hi és present, sens dubte.⁶ L'informe d'Ontario estableix una distinció entre les aptituds que la formació policial hauria d'inculcar a quatre nivells de la jerarquia policial: els agents (*constable*), els sergents (*patrol sergeant*), els gestors de nivell intermedi (*middle manager*) i els de jerarquia superior (*senior manager*). És interessant veure que les sis aptituds prioritàries no varien des de l'agent fins a la jerarquia superior. Mirem-nos a continuació quines són aquestes aptituds:

- a) la comunicació;
- b) les relacions interpersonals i la sensibilitat (*interpersonal & sensitivity skills*);
- c) el coneixement del comportament humà;
- d) l'habilitat per a acceptar la diversitat en la comunitat i per a treballar-hi;
- e) l'habilitat per a servir les víctimes;
- f) l'habilitat per a impulsar, promoure i facilitar la policia de comunitat;
- g) l'habilitat per a fer servir les tecnologies policials.

Aquesta enumeració és exemplar. Si eliminem la paraula policials, es tracta d'una llista d'aptituds que no té cap especificitat policial i que podria servir de guia per a la formació de tot tipus de personal en contacte amb el públic (infermeres, treballadors socials, professors o bombers). És trist constatar que en aquesta llista d'aptituds, que s'estén fins a vint-i-quatre habilitats per a quatre categories de policies, no n'hi ha *ni una* sobre el coneixement de la llei. Malgrat els seus mèrits, es pot observar que aquest projecte de formació es troba, en gran mesura, dins una retòrica comunitarista, i ens podem preguntar si no intenta provocar un moviment de rebel·lió entre els que hi estan sotmesos. Efectivament, la formació no fa més que comunicar un missatge, entre d'altres. Seria desitjable que els formadors de la policia deixessin una distància entre els seus propis missatges i els missatges dirigits als cadets de policia per part dels seus col·legues de més edat, del públic i dels mitjans de comunicació. Un voluntarisme cec en la formació dels policies corre un risc considerable de provocar-ne el rebuig i de crear un enduriment prematur del cinisme característic de la professió.

3.2 La formació especial

La formació en matèria de policia de comunitat i de resolució ha quedat garantida, en la seva major part, per sessions de formació i de reciclatge. En realitat, a

6. Vegeu ONTARIO, Sol·licitor General, 1992 (citat a la bibliografia).

més que la reforma de la formació general és recent, no s'ha efectuat a totes les escoles de policia dels EUA, tot i que s'hauria de fer. Per això ha calgut inculcar els rudiments dels nous mètodes d'intervenció al conjunt de policies que havien efectuat la seva preparació abans de la transformació de la formació general. És cert que el programa de policia de comunitat posat en pràctica a Chicago —*Chicago Alternative Policing Strategy* (CAPS)— és el que més s'ha esforçat per a resoldre el problema de la formació de policies. El treball de formació ha estat descrit amb detall per Skogan i Hartnett en la seva avaluació aprofundida de projecte CAPS (Skogan i Hartnett, 1998, 54-55 i 95-105). Dues idees es deriven de les experiències de formació a Chicago. La primera és el poc temps que s'hi ha pogut dedicar: cursos de formació de dos a quatre dies. Aquest fet és particularment significatiu pel que fa a l'acord sobre el caràcter òptim de la formació impartida als policies de Chicago, en el context obligatori d'un servei que no pot interrompre les seves operacions per a reciclar el seu personal. El segon fenomen destacat a Chicago és el conflicte potencial que comporta la qüestió de la formació policial. Efectivament, el caràcter més sorprenent de les sessions de formació posades en pràctica a Chicago va ser que hi van haver civils implicats en la formació dels policies (*Most strikingly, civilians were involved in training police*, Skogan i Hartnett, 1998, 97). Ara bé, aquesta integració de civils va donar lloc a un boicot de la formació per la unitat de la policia de Chicago que s'encarregava oficialment de la formació dels policies. També va donar lloc a la tradicional reacció de rebuig dels formadors civils, percebuts com a massa teòrics pels formadors policials. El conflicte va esclatar després d'un canvi en les relacions de poder que prevalien en el servei i es van eliminar de l'escola de policia els elements hostils al programa CAPS. Així doncs, es va deixar de boicotejar la formació de policia de comunitat però el preu que es va haver de pagar per què tornessin a fer-se càrrec de la formació dels policies va ser l'expulsió dels formadors civils (Skogan i Hartnett, 1998, 100).

Jo mateix vaig participar, sota la direcció del cap Saint-Germain de SPCUM, en una sessió de formació de càrrecs intermedis d'aquest servei de policia de comunitat (fa uns cinc anys). Una avaluació del programa de policia de comunitat que es va començar a aplicar al SPCUM va revelar que els càrrecs intermedis del servei —els sergents i els lloctinents— mostraven una certa resistència al nou enfocament. Llavors es va decidir «tornar-los al bon camí» obert per la direcció imposant-los una formació que ells es pensaven que no necessitaven. Aquesta formació es va oferir a grups d'una trentena d'oficials —tots la van haver de fer— i duraven un dia (jo m'ocupava del matí i un director adjunt feia les classes de la tarda). Al final del dia, els policies emplenaven un qüestionari d'avaluació sobre la jornada de formació. Els resultats de l'avaluació van ser els esperats: la competència i la dedicació dels dos formadors va ser avaluada molt positivament. Tanmateix, els policies van respondre de manera negativa a la pregunta: «La formació rebuda és pertinent per a la pràctica del vostre treball?». Em recordo molt bé d'un sergent d'edat bastant avançada que m'havia estat observant durant les sessions, que se solien convertir en un desordre total. Al final de la classe, va venir a portar-me el qüestionari emplenat i em va dir que em fixés especialment en el comentari final del qüestionari. Aquell comentari deia el següent: «Excel·lent professor, però que ensenyi una altra cosa!».

Us he fet aquests breus comentaris sobre la meua experiència perquè trobo que coincideixen molt amb l'experiència de Chicago: percepció de falta de pertinència de la formació presentada per a la pràctica de la professió; efectes negatius d'ajuntar en la mateixa formació policies de rang diferent; necessitat de sotmetre els policies en formació a una prova de validació d'aquesta formació per a mantenir-ne l'atenció. Sobretot, aquestes experiències destaquen el problema principal de facilitar el canvi mitjançant la formació. Tota formació percebuda com un adoctrinament més que com un instrument concret de complir la seva feina crea més obstacles que ajudes per al canvi.

4. CONCLUSIONS

M'agradaria cloure aquest text, que no pretenia demostrar-vos res, mitjançant tres observacions a mode de conclusió. A banda de les diferències entre els programes de reforma de què he parlat, tots ells reivindiquen de manera fonamental una millora en el servei dels policies al públic. El substantiu *servei* i el verb *servir* estan entre els termes amb una etimologia més ramificada.⁷ L'arrel indoeuropea de «servir» significa «estar atent» i, independentment de les variacions de sentit d'aquest terme, la seva significació comporta una dimensió invariable: servim l'altre en el seu interès. Per això l'enfocament de servei és més que un eslògan de màrqueting i comporta el compromís de posar-se al servei de l'interès del ciutadà. Aquest compromís, quan es reitera de manera pública, implica que tota acció policial que sembli incomplir de manera greu aquest compromís serà percebuda com una traïció per part del públic.

He començat aquest text declarant que es parlava molt menys de policia de comunitat en el *Law Enforcement News*. De què s'hi parla, ara? Tenint en compte l'augment d'agressions gravíssimes a membres de la comunitat afroamericana de Nova York —els afers Lima (extrema brutalitat) i Diallo (metrallat per error amb quaranta-un trets)—, cada cop es parla més de l'obligació de retre comptes als ciutadans quan s'incompleixen els seus interessos i els seus drets. Actualment, el tema de l'*accountability* (responsabilitat) és el tema dominant en el discurs sobre la policia, tant als EUA com al Canadà, on es tornen a descobrir els riscos d'obsessionar-se per l'obligació de resultats. Deixant de banda la gravetat d'aquests incidents —n'hi ha hagut tants als EUA...—, estranyament haurien provocat la mateixa indignació si no s'haguessin contradit els compromisos d'una policia que s'ha afirmat fermament «comunitària». Aquests compromisos no es poden prendre a la lleugera: l'enfocament de servei també és un enfocament *boomerang* quan el servei està danyat.

Independentment de les reserves que manifesten les avaluacions de la policia de comunitat o de resolució, aquest moviment de reforma està provocant una commoció considerable en els àmbits de la sociologia i la criminologia del món

7. Per a més informació, vegeu *Dictionnaire historique de la langue française* publicat amb la direcció d'Alain Rey, accepció «servir» (París: Dictionnaires Le Robert, vol. II, p. 1933-34).

anglosaxó. Efectivament, la coincidència entre el moviment de reforma de la policia i l'espectacular disminució de la delinqüència violenta als EUA comporta una irresistible necessitat d'establir una correlació o un informe de causa-efecte entre aquests fenòmens. Els reformadors de la policia no es prenen la molèstia de qüestionar la vulgata criminològica, segons la qual la delinqüència és producte de causes socials profundes, com ara la pobresa, l'exclusió o el desmembrament de la família. Aquesta absència de control provoca la delinqüència i, com que el control s'ha restablert, la delinqüència ha reulat.⁸ Fins i tot s'arriba a invertir el sentit tradicional de les relacions causals: en lloc de dir que cal recrear les condicions socials favorables per a la reconstrucció del nucli familiar amb l'objectiu de reaccionar definitivament contra la delinqüència, es dirà que és la policia la que ha d'afrontar el problema, és a dir, s'han d'establir programes de judicialització de la violència conjugal per a restablir la pau a les llars. Tot i que estiguem en desacord amb aquesta perspectiva, cal reconèixer que existeix i que exerceix una gran poder de seducció per a l'opinió pública i, en conseqüència, sobre els que s'encarreguen de prendre decisions. La conclusió d'aquest segon conjunt de comentaris és que la reforma de la policia continuarà ocupant un lloc important en l'agenda del dia, perquè la confiança en l'eficàcia de la seva intervenció mai no ha estat tan alta.

Les complexes relacions entre les expectatives del públic, el resultat de les avaluacions dels investigadors sobre els programes en marxa i la direcció de la policia constitueixen un nus gordià que caldrà desfer amb més destresa que Alexandre el Gran. Com ja he dit diverses vegades, la conclusió principal que hem extret de l'avaluació de les intervencions de la policia és que s'han de basar més en problemes concrets. Ara bé, les expectatives del públic pel que fa a la policia són, alhora, diversificades i volàtils. Dirigir la policia en funció exclusiva de la demanda de servei del públic és destinar la seva actuació a la incoherència a curt termini i desmoralitzar el personal. Reconstruir les expectatives del públic a partir del que una institució reticent al canvi accepta oferir equival a abolir una policia ciutadana en benefici d'una institució dividida que és incapaç de seguir una altra cosa que no sigui el seu mateix interès. Evidentment, és més fàcil indicar des d'una talaia on són els esculls que passar-hi entremig. Almenys una cosa és segura: no entrarem a port si deixem el timó.

8. Aquest discurs és el que mantenen amb més freqüència els reformadors policials, que sembla que mai no tenen prou publicitat. D'aquesta manera, p. ex., Georges Kelling va declarar: «*I think there are also real cleavages now showing among police scholars, among criminal justice personnel, among criminologists about what all of this means. The New York experience, mainly because New York is the center of media, has really shattered the old root-causes idea that has dominated criminal justice since the 1960s. A lot of police scholars and police executives got very caught up in the idea that crime is caused by poverty, racism, social injustice; if you want to deal with crime you've got to deal with the root causes... The idea of prevention got captured by the criminal justice and criminological left, and crime control wound up being held hostage to an ideology that we had to go through a massive social change.*» (SIMONETTI ROSEN, 1999, 9). Tot explícit com la taxa d'homicidi ha disminuït (77%) a Boston des de 1990 (cinc punts menys que a Nova York), Orlando Patterson i Christopher Winship, figures conegudes del món policial als EUA, invoquen una associació entre policia i comunitat, que tindrien un principi especial: «*The partnership rests on four principles. First, inner-city violence should be dealt with primarily as a crime problem, rather than as a symptom of poverty, poor schools, broken families and the like...*» (PATTERSON I WINSHIP, 1999).

ANNEX: LES CONCLUSIONS DE L'AVALUACIÓ DE SHERMAN ET AL.

1. El que funciona bé

- Augmentar les patrulles dirigides en els carrers que són níus de delinqüència (*hot spots*).
- L'arrest planificat (*proactive*) de reincidents (delinqüència greu).
- L'arrest planificat (*proactive*) de conductors en estat d'embriaguesa.
- L'arrest de persones sospitoses d'estar relacionades en casos de violència conjugal i que tinguin un lloc de treball.

226

2. El que no funciona

- La vigilància de barri per equips de ciutadans.
- L'arrest de joves per infraccions menors.
- L'arrest de persones sospitoses d'estar relacionades en casos de violència conjugal i que no tinguin un lloc de treball.
- Les batudes entre petits traficants de droga.
- La policia de comunitat, sense focalització clara en factors de risc criminal.

3. El que promet

- Els registres de vehicles motors per trobar-hi armes il·legals.
- La policia de comunitat amb la participació de la ciutadania en la determinació de prioritats d'intervenció.
- La policia de comunitat amb objectiu d'augmentar la legitimació de la policia.
- Els programes de tolerància zero (en la mesura que les qüestions de legitimació es poden resoldre).
- La policia de resolució de problemes en general.
- Augmentar els efectius policials en les ciutats (independentment de les assignacions).
- Obtenir ordres de detenció de sospitosos que estiguin absents quan la policia respon a una trucada de violència conjugal.

Font: *Sherman et al.* cap. 8, p. 448-449 (traducció nostra).

BIBLIOGRAFIA

- BRADLEY, RUSSELL, *Public Expectations and Perceptions of Policing*, Police Research Series, Paper 96, Londres: Home Office, Policing and Reducing Crime Unit, Research, Development and Statistics Directorate, 1998.
- BRODEUR, Jean-Paul, *How to Recognize Good Policing?* Thousand Oaks CA: Sage, 1998a, Ed.

- BRODEUR, Jean-Paul, «Tailor-Made Policing: A Conceptual Investigation». A Jean-Paul Brodeur (Ed.), *How to Recognize Good Policing?* Thousand Oaks CA: Sage, 30-51, 1998a.
- BRODEUR, Jean-Paul, «Policing Appearances». *The Journal of Human Justice*, vol. 5, 2, p. 58-83, 1994.
- BRODEUR, Jean-Paul, «Policer l'apparence», *Revue canadienne de criminologie - Canadian Journal of Criminology*, vol. 33, 3-4, p. 285-332, 1991.
- BRODEUR, Jean-Paul, «Police et Sécurité en Amérique du Nord: Bilan des recherches récentes». *Cahiers de la sécurité intérieure*. Actes du colloque des 2 et 3 novembre 1989. Paris: La Documentation Française, 1990.
- CHALOM, Maurice, *Le policier et le citoyen*. Montréal: Liber, 1998.
- ECK, J.E.; SPELMAN, W.; HILL, D.; STEPHENS, D.W.; STEDMAN, J.R.; MURPHY, G.R. *Problem Solving: Problem-Oriented Policing in Newport News*, Washington DC: Department of Justice, National Institute of Justice, Police Executive Research Forum, 1987.
- GOLDSTEIN, Herman, *Problem-Oriented Policing*. Nova York: Mc Graw Hill, 1990.
- GOLDSTEIN, Herman. «Toward Community-Oriented Policing: Potential, Basic Requirements, and Threshold Questions.» *Crime and Delinquency*, vol. 33, 1, p. 6-30, 1987.
- GOLDSTEIN, Herman. «Improving Policing: A problem-Oriented Approach.» *Crime and Delinquency*, abril de 1979, p. 236-258, 1979.
- LAFAVE, WAYNE R. *Arrest. The Decision to Take a Suspect into Custody*. The report of the American Bar Foundation's Survey of the Administration of Criminal Justice in the United States. Nova York: Little, Brown and Co., 1965.
- LEIGH, Adrian; READ, Tim; TILLEY, Nick. *Brit Pop II: Problem-Oriented Policing in Practice*, Police Research Series, Paper 93, Londres: Home Office, Policing and Reducing Crime Unit, Research, Development and Statistics Directorate, 1998.
- MASTROFSKI, Stephen D. *Policing Neighborhoods: A Report from St. Petersburg*. Washington: National Institute of Justice, Research Preview, 1999.
- MASTROFSKI, Stephen D. *Policing Neighborhoods: A Report from Indianapolis*. Washington: National Institute of Justice, Research Preview, 1998.
- MASTROFSKI, Stephen B.; MOORE, Mark; SKOGAN, Wesley. «Thinking out loud: How far has CJ research come in 10 years?». *Law Enforcement News*. John Jay College of Criminal Justice/CUNY, vol. XXV, 513, p. 8-10, 1999.
- MCELROY, J.E.; COSGROVE, C.A.; SADD, S. *Community policing: The CPOP in New York*. Newbury Park, CA: Sage, 1993.
- ONTARIO, Solicitor General. *A Police Learning System for Ontario*. Toronto: Ministry of the Solicitor General, 1992.
- PATTERSON, Orlando; WINSHIP, Christopher. «Boston's Police Solution», *The New York Times*, 3 de març de 1999, p. A-23 Op. Ed., 1999.
- ROSENBAUM, Dennis. *The Challenge of Community Policing: Testing the promises*. Thousand Oaks CA: Sage, 1994.
- SIMONETTI ROSEN, Marie. «A LEN interview with Prof. George Kelling, co-author of «Fixing Broken Windows»». *Law Enforcement News*. John Jay College of Criminal Justice/CUNY, vol. XXV, 511-512, 8-11 i 14, 1999.

- SHERMAN, LAWRENCE W.; GOTTFREDSON, Denise; MACKENZIE, Doris; ECK, John; REUTER, Peter; BUSHWAY, Shawn. *Preventing Crime: What Works, What Doesn't, What's Promising*. A Report to the United States Congress Prepared for the National Institute of Justice. Washington: NIJ., 1997.
- SHERMAN, LAWRENCE W.; MILTON, C.H; KELLY, T.V. *Team Policing: Seven Case Studies*. Washington, D.C.: Police Foundation, 1973.
- SKOGAN, WESLEY G.; HARTNETT, SUSAN M. *Community Policing, Chicago Style*. Oxford; Nova York: Oxford University Press, 1997.
- SKOGAN, WESLEY G. «La police communautaire aux États-Unis». *Les Cahiers de la Sécurité Intérieure*. Systèmes de police comparés et coopération I, 13, 121-149, Paris: La Documentation Française, 1993.
- SKOGAN, WESLEY. *Disorder and Decline: Crime and the Spiral of Decay in American Cities*. Nova York: Free Press, 1990.
- TANGE, CARROL. «Émergence d'un modèle de *community policing* «à la belge»? Analyse de pratiques de terrain à Bruxelles.» Manuscrit soumis à la revue *Déviance et Société*, 1999.
- TROJANOWICZ, W.C. «Evaluating a neighborhood foot patrol program: The Flint Michigan Project». A D. ROSENBAUM (Ed.) *Community Crime Prevention: Does It Works?* Beverley Hills CA: Sage, p. 157-178, 1986.
- TROJANOWICZ W.C.; BUCQUEROUX, B. *Community Policing: A Contemporary Perspective*. Cincinnati OH: Anderson, 1990.
- WILLIAMS, HUBERT; MURPHY, PATRICK V. «The Evolving Strategy of Police: a Minority View». *Perspectives on Policing*, 13, Washington: National Institute of Justice, U.S. Department of Justice and The Program in Criminal Justice Policy and Management. John F. Kennedy School of Government, Harvard University, 1990.
- WILSON JAMES Q.; KELLING, George. «Broken Windows: The Police and Neighborhood Safety». *The Atlantic Monthly*, p. 29-38, 1982 March.
- ZHAO, JIHONG; THURMAN, QUINT C. «Community policing: Where are we now?». *Crime and Delinquency*, vol. 43, 3, 345-357, 1997.